

■ Ἐπὶ τῇ πανενδόξῳ Ἀναλήψει τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ἀσημάτιστος καὶ ἀπερίγραπτος ὁ Θεὸς καὶ περὶ τῆς ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καθέδρας*

*«Ἀπαγορεύει γὰρ ἐν πρώτοις ὁ θεὸς λόγος
πρὸς μηδὲν τῶν γινωσκομένων ὁμοιοῦσθαι
παρὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ θεῖον· ὡς παντὸς νοήματος
τοῦ κατὰ τινα περιληπτικὴν φαντασίαν ἐν περινοίᾳ
τοῦ καὶ στοχασμῷ τῆς φύσεως γενομένου
εἶδωλον Θεοῦ πλάσσαντος καὶ οὐ Θεὸν καταγγέλοντος»
(Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης)¹*

Α΄. «Ὁ Θεὸς εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε φαντασίαν»

Οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἐφιστοῦν συχνὰ στοὺς εὐσεβεῖς, τὴν προσοχὴν σὲ ἓνα πολὺ σοβαρὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖο ὀφείλουν νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τους ἰδιαίτερος οἱ ἀπλούστεροι Χριστιανοί: αὐτοὶ ἔχουν μίαν τάσι, ἰδίως ὅταν προσεύχονται, νὰ προσπαθοῦν νὰ δίδουν στὸν Θεὸ *σχήματα* καὶ *μορφές*, προκειμένου νὰ αἰσθητοποιήσουν τρόπον τινὰ τὴν ἐνώπιόν Του παράστασί τους.

Αὐτὴ ὅμως ἡ τάσις εἶναι νοσηρά, θεωρεῖται ἀρχὴ τῆς πλάνης καὶ

(*) Περιοδ. «Ἅγιος Κυπριανός», ἀριθμ. τεύχους 296/Μαῖος - Ἰουνίος 2000, σελ. 310-311. ● Ἐπιμέλ. ἡμετ.

1. PG τ. 44, στλ. 377B.

ὀφείλεται στήν κενοδοξία τοῦ νοῦ, ὅπως μᾶς βεβαιώνει ὁ Ὅσιος Νεῖλος:

«Ἀρχὴ πλάνης, νοῦ κενοδοξία, ἐκ ἧς κινούμενος ὁ νοῦς, ἐν σχήματι καὶ μορφαῖς περιγράφειν πειρᾶται τὸ Θεῖον»².

Βεβαίως, στήν Ἁγία Γραφή λέγονται «πλεῖστα περὶ Θεοῦ σωματικότερον»³: οἱ Ἅγιοι ὁμως μᾶς διευκρινίζουν, ὅτι αὐτὲς οἱ ἀνθρωπομορφικὲς ἐκφράσεις δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐκλαμβάνονται κατὰ γράμμα καὶ κατ' ἀκρίβειαν, ἀλλὰ «συμβολικῶς»:

«Ὅσα τοίνυν περὶ Θεοῦ σωματικότερον εἴρηται, συμβολικῶς ἐστὶ λελεγμένα, ἔχει δὲ ὑψηλότεραν διάνοιαν: ἀπλοῦν γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἀσχημάτιστον»³.

Β. Αναζήτησις τῆς «κεκρυμμένης ἐννοίας»

Ἐφ' ὅσον ἐμεῖς ὡς ἄνθρωποι περιβαλλόμεθα τὸ «παχὺ τοῦτο σαρκίον», εἶναι ἀδυνατὸν νὰ νοήσουμε ἢ νὰ ἐκφράσουμε «τὰς θείας καὶ ὑψηλὰς καὶ ἀύλους τῆς θεότητος ἐνεργείας», παρὰ μόνον διὰ μέσου εἰκόνων καὶ τύπων καὶ συμβόλων ποὺ ἀναλογοῦν στήν φύσι μας³.

Ἴδου ἓνα συγκεκριμένο παράδειγμα: στήν Ἁγία Γραφή γίνεται λόγος γιὰ «ὀφθαλμοὺς» καὶ «βλέφαρα» καὶ «ὄρασιν» τοῦ Θεοῦ· ποιά εἶναι ἡ «ὑψηλότερα διάνοια»; Ἄς λάβουμε ὡς ὁδηγοὺς τοὺς Ἁγίους γιὰ νὰ φθάσουμε ἀπὸ τὰ «συμβολικὰ» καὶ «σωματικὰ» ἐπὶ Θεοῦ, στήν «κεκρυμμένην ἐννοίαν»⁴.

Ἄς ἐννοήσουμε, λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὡς ὀφθαλμοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ βλέφαρα καὶ ὄρασι τὴν **δύναμί Του**, μὲ τὴν ὁποίαν ἐποπτεῦει τὰ πάντα, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ **ἀλάθητο τῆς γνώσεώς Του**.

Καὶ χρησιμοποιοῦμε ἀναλογικὰ τὸν συμβολισμό αὐτόν, διότι ἔχουμε ἐπίγνωσι ὅτι μὲ τὴν αἴσθησι αὐτὴν τῆς ὁράσεως ἀποκτοῦμε καὶ ἐμεῖς τελειότερη γνῶσι καὶ μάθησι³.

Γ. Ὁ Θεὸς εἶναι «πάντη ἀσχημάτιστος καὶ ἀνείδεος»

Ἡ ἀλήθεια ὁμως αὐτῆ, ὅτι «πάντα τὰ σωματικῶς εἰρημένα ἐπὶ Θεοῦ κεκρυμμένην ἔχει τινὰ ἐννοίαν ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐκδιδάσκουσαν»⁴, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ὁδηγῆ σὲ διανοητικὲς «σολλήψεις» τοῦ ἀπεριγράπτου Θεοῦ συμφώνως καὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν σωματικότητά μας.

2. PG τ. 79, στλ. 1193A.

3. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 841AB.

4. Τοῦ Αὐτοῦ, PG τ. 94, στλ. 844B.

Και τοῦτο, διότι –ὅπως λέγει ὁ Ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, «**Ὁ Θεός, καθὼς εἶναι ἔξω ἀπὸ ὅλας τὰς αἰσθήσεις ὁμοῦ καὶ τὰ αἰσθητὰ καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε σχῆμα καὶ χρῶμα καὶ διάστημα καὶ τόπον, ὡς πάντη ἀσχημάτιστος καὶ ἀνείδεος καὶ πανταχοῦ ὄν καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν,**

ἔτσι εἶναι καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε φαντασίαν»: «**οὐδεμία φαντασία χώραν ἔχει ἐπὶ Θεοῦ· πάντων γὰρ ἀπαξαπλῶς ὑπὲρ ἔννοιάν ἐστι καὶ ὑπέρκειται**»⁵.

Αὐτὸ ἄλλωστε ὑπενθύμιζε καὶ ὁ Θεοφόρος Ἀπόστολος Παῦλος στοὺς Ἀθηναίους:

«**Οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσοῦ ἢ ἀργύρου ἢ λίθου, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον**»⁶.

Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, οἱ Ἅγιοι Πατέρες μὲ ἰδιαίτερη ἔμφασι τονίζουν, ὅτι

«**Θεοῦ μὲν γὰρ ἀσωμάτου, καὶ ἀοράτου, καὶ ἀύλου, καὶ μήτε σχῆμα, μήτε περιγραφὴν, μήτε κατάληψιν ἔχοντος, ἀδύνατον ποιεῖν εἰκόνα· πῶς γὰρ τὸ μὴ ὄραθὲν εἰκονισθήσετε;**»⁷: «**παραφροσύνης τοίνυν ἄκρας καὶ ἀσεβείας τὸ σχηματίζειν τὸ θεῖον**»⁸.

Δ. Ὁ Χριστός μας «ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ»

Ἔτσι λοιπόν, δὲν θὰ πρέπει νὰ σκεφθοῦμε ἀνθρώπινα, ὅταν ἀκούσωμε τὸν Ἱερὸ Εὐαγγελιστὴ νὰ διηγῆται, ὅτι «ὁ Κύριος μετὰ τὸ λαλήσαι αὐτοῖς ἀνελήφθη εἰς τὸν Οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ»⁹.

Ἡ «ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καθέδρα» τοῦ Σωτῆρος μας πρέπει νὰ νοηθῆ «συμβολικῶς»: ἐδῶ ἀναφέρεται γιὰ νὰ δηλώσῃ τὴν «οἰκείωσιν καὶ ὁμοτιμίαν πρὸς τὸν Πατέρα»¹⁰, δηλαδή ὅτι ὁ Θεάνθρωπος Κύριός μας εἶναι «ὁμόθρονος» καὶ «ἰσότιμος» πρὸς τὸν Οὐράνιο Πατέρα, μὲ τὸν Ὅποιον «συμβασιλεύει», «συντιμᾶται» καὶ «συμπροσκυνεῖται».

5. Ἀόρατος Πόλεμος, Μέρος Α', Κεφάλαιον κε'.

6. Πράξ. ιζ' 29.

7. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, PG τ. 94, στλ. 1289BC.

8. Τοῦ Αὐτοῦ, PG τ. 94, στλ. 1169C-1172A.

9. Μάρκ. ις' 19.

10. Ἰ. Ζυγαβηνοῦ, PG τ. 129, στλ. 852A.

Ο Άγιος Απόστολος Παῦλος, λέγει, ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ μᾶς ἔσωσε, «ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς Μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς»¹¹ καὶ μετὰ τὴν ἄκραν ταπεινώσι Του, «ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ κεκάθικεν»¹²· στὴν δὲ Ἱερὰ Ἀποκάλυψι ἐμφανίζεται ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς μᾶς νὰ λέγη: «Κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ Πατρὸς μου ἐν τῷ θρόνῳ Αὐτοῦ»¹³.

Πολὸν ὥραϊα καὶ εὐστοχα συνοψίζει ὁ Ἱερὸς Δαμασκηνὸς τὴν σχετικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μᾶς: πιστεύουμε «ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς κεκαθικέναι (ὅτι ἔχει καθίσει) τὸν Χριστὸν σωματικῶς», ἀλλὰ δὲν ἐννοοῦμε «τοπικὴν δεξιάν τοῦ Πατρὸς»· διότι, πῶς θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἔχη «ὁ ἀπερίγραπτος τοπικὴ δεξιάν; Δεξιὰ γὰρ καὶ ἀριστερὰ τῶν περιγραφομένων εἰσί».

Καὶ συμπεραίνει ὁ θεοφόρος Ἅγιος:

«Δεξιάν δὲ τοῦ Πατρὸς λέγομεν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῆς Θεότητος, ἐν ἧ ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς πρὸ αἰώνων ὑπάρχων, ὡς Θεὸς καὶ τῷ Πατρὶ ὁμοούσιος, ἐπ' ἐσχάτων σαρκωθεὶς καὶ σωματικῶς κάθηται συνδοξασθείσης τῆς σαρκὸς Αὐτοῦ· προσκυνεῖται γὰρ μιᾶ προσκυνήσει μετὰ τῆς σαρκὸς Αὐτοῦ ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως»¹⁴.

«Ἄσωμεν πάντες λαοί, τῷ ἐπὶ ὤμων Χερουβὶμ ἀναληφθέντι μετὰ δόξης Χριστῷ, καὶ συγκαθίσαντι ἡμᾶς ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, ὡδὴν ἐπινίκιον, ὅτι δεδόξασται»¹⁵.

11. Ἐβρ. α' 3.

12. Ἐβρ. ιβ' 2.

13. Ἀποκαλ. γ' 21.

14. PG τ. 94, στλ. 1104BC.

15. Κανόνος Α' Ἀναλήψεως, Ὡδὴ Α', Τροπάριον α'.